

kat, Árpád-kori szórvány leleteket és kora újkori (17. sz.) tanyahelyet regisztráltunk (10. lh.). A *Homokos-dűlőben* bronzkori, szarmata, Árpád-kori és kora újkori felszíni telepnyomokra utaló leleteket gyűjtöttünk (11–13., 18. lh.). A *Botos-tanyán* szórvány újkori cseréppipát találtunk (14. lh.). Az *Árpád-telepen* őskori (rézkori?), népvándorlás kori és újkori felszíni telepnyomokat figyeltünk meg (15–17., 21–22. lh.). A *Búzakalász TSZ* földjén újkori (18–19. sz.) felszíni telepnyomokat regisztráltunk (19–20. lh.). A *Patika-dűlőben* egy 300×250 m kiterjedésű, Ny–K irányú dombon szarmata (4–5. sz.), gepida, avar és késő Árpád-kori telep felszíni nyomait találtuk (23. lh.). A *Kőrösi-dűlőben* bizonytalan (őskori vagy népvándorlás) korú és szarmata telep felszíni nyomait regisztráltuk. A leletek gyér intenzitással kerültek elő (24–25. lh.).

Munkatársak: Bujdosó Anikó, Jenei Anita, Lajkó Orsolya, Sultis László.

BÉRES MÁRIA

282. Tiszakeszi, Rigós

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) I

2001. június 16-án az alföldi újkőkori teltek légi régészeti kutatása során, Tiszakeszi községtől kb. 500 m-re északra, a Rigós-patak déli partján, különböző vetési idejű és állapotú gabonátlábkban pozitív növény-elszínzódéseket figyeltünk meg. A 10–15 m széles, gyűrű alakú jelenséget egy 130–150 m átmérőjű körárok (földvár?) okozhatja, amelynek kora ismeretlen.

A kutatást a Felsőoktatási Kutatási és Fejlesztési Pályázat (0198/2000) támogatta, a repülővezető Talabos Gábor volt.

CZAJLIK ZOLTÁN

283. Tornyiszentmiklós, Nagyszegi-dűlő

(Zala megye) R, B, Kk

A részletes jelentést lásd a 47. oldalon.

P. BARNA JUDIT

284. Törökbálint, Tópark

(MRT 7. k. 36/1. lh.)

(Pest megye) B, V

A régóta ismert lelőhelyen 1995 óta végeznek régészeti feltárásokat a Pest Megyei Múzeumok Igazgatóságának munkatársai, 2001-ben három cég építkezett a területen. A nagy kiterjedésű lelőhelyen az idei feltárási helyszínek között több száz méter a távolság, a két legtávolabbi terület között 6–700 méter.

Az ASTRA cég először 1996-ban építkezett a lelőhely északnyugati részén, most a meglévő épületektől északnyugatra, a 3301/1. hrsz. területen egy újabb épületet és parkolót építettek. Az építési területen öt régészeti objektum került elő, ezek közül az 1. sz. és a 4. sz. újkori beásásnak bizonyult.

A 2. sz. objektum tüzelőhely volt, benne paticcsal, hamus folttal, kerámia-, szarvasagancs és állatcsont leletekkel, többek között egy égett állatfoggal. A 3. sz. objektum, egy kisméretű gödör betöltéséből előkerült leletek közül egy díszített urna hastöredéke, és egy tál peremtöredéke említendő. Az 5. sz. objektum mély, nagyméretű, mintegy 7×7 méteres gödör, melyben volt egy paticsos tűzhely, körülötte sok kerámiával, pl. behúzott peremű tál, ujjbenyomásos lécdíszes edény, függőleges oldalú edény és felhúzott, gombbal díszített fülű (szkíta jellegű) korsók töredékei. A kerámián kívül egy vas fibulatú (?) és állati bordából készített, két végén irdalt munkaeszköz is előkerült, melyhez hasonlóak a lelőhely több objektumából már nagy számban ismertek. A gödörből több egyedhez tartozó szarvasmarha koponya- és egyéb vázrészecskék is előkerültek.

A 6. sz. objektumból, mely kb. 2×3 méteres, kétrészes gödör volt, patics, salak, állatcsontok és kerámialeletek kerültek elő, többek között behúzott, síkzott peremű tál peremtöredéke, ferde bevagdosásokkal díszített, lécdíszes edény oldaltöredéke. A leletek közül megemlítendő még egy ép és egy töredékes, átfúrt, lapos „agyagpogácsa”.

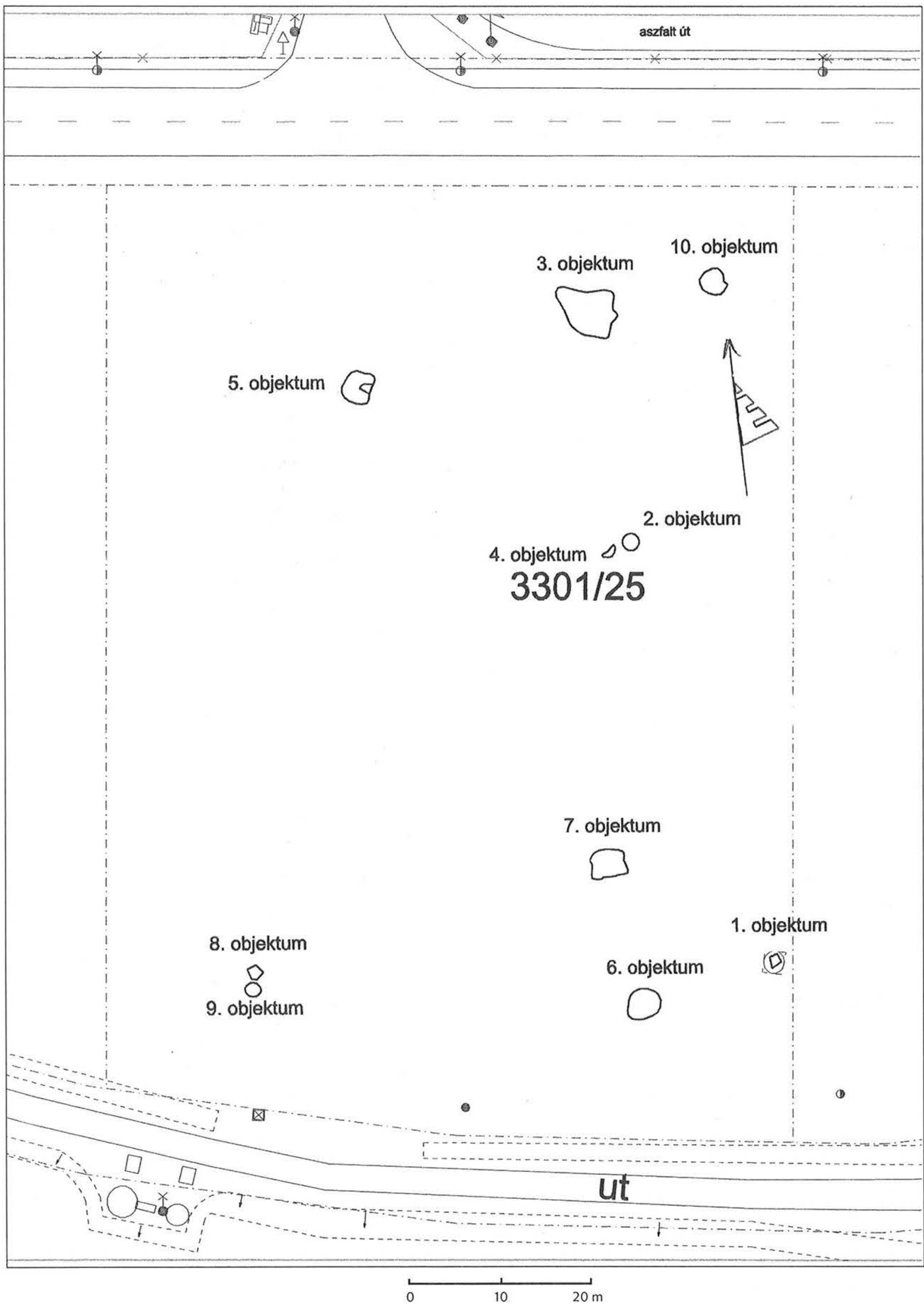
A SCHAKO cég építési területe (hrsz. 3301/25) a lelőhely közepén helyezkedik el, ezért sok objektumra számítottunk. Ezzel ellentétben a teltek közepén nem voltak objektumok, csak az északi, keleti és déli részen. Ennek oka az lehetett, hogy mint a nyugatról szomszédos telken is, az eredeti felszín a terület közepén magasabb lehetett, azt a SASAD itt működő kertészeti részlegének tevékenysége miatt eldózerolták, így az itt esetleg meglévő, sekélyebb régészeti objektumok megsemmisülhettek. A területen elhelyezkedő régészeti objektumok házak, gödrök voltak, valamint egy kút és egy csontvázas sír. A kutat a lehumuszolt nyeresési szinttől mintegy 4 méter mélységig tudtuk feltárni. Ebben a mélységben már alig volt leletanyag, nem voltunk messze a kút aljától, de a magas talajvíz miatt a kút vízszintje állandó utánpótlást nyert, fel kellett adnunk a feltárást. A kút a nyeresési szinten amorf foltként jelentkezett, később metszete kerek, majd négyszögletes lett. Belseje sem fával, sem kővel nem volt kirakva. A bontás biztonsága miatt készítettünk egy fa zsaluzatot, melyet fokozatosan csúszlattunk lefelé a munka folyamán. Leletei, a kerámia-töredékek és állatcsontok mellett orsógombok, pattintott kőeszköz, fenőkő, vassarló és egy kisméretű, kerek agyagpecsétlő voltak.

A 2. sz. objektum sír, a kerek sírgödörben a zsugorított váz mellett nagyméretű edényeket helyeztek el.

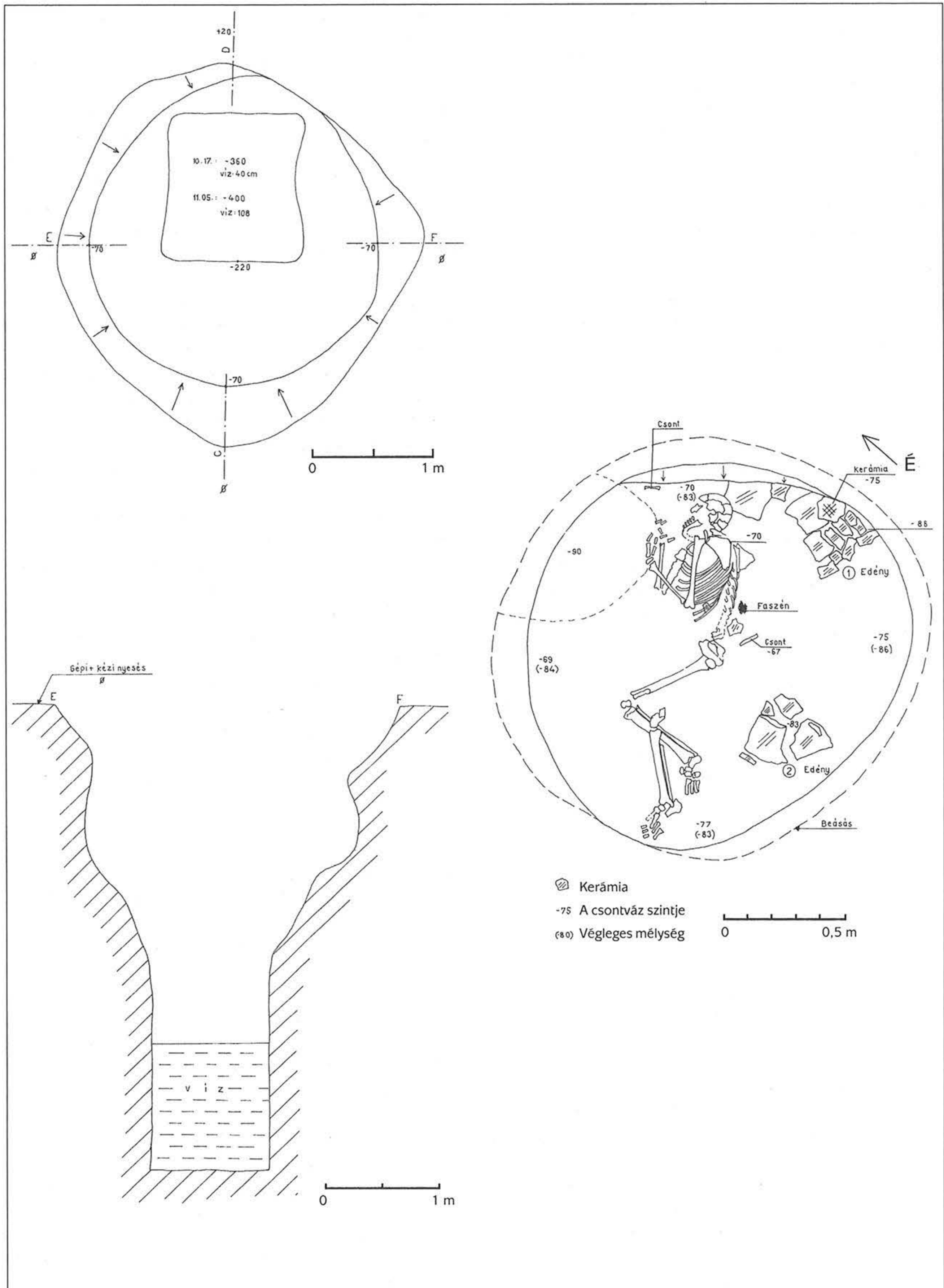
A 3. sz. objektumot, egy házat egy, az újkorban beleásott gödörrel megrongálták. Leletei között a sok durva és díszkerámián, valamint az állatcsontokon kívül több orsógombot, egy-egy fenőkövet, lapos bordaeszéköt és agancsból faragott, félkész zablapálcát(?) is találtunk.

A 4–10. objektumokból, a különféle rendeltetésű gödrökből kerámia (durva és dísz), állatcsont és több orsógomb került még elő.

Törökbálint, Tópark, Schako. Régészeti objektumok helyszínrajza. M = 1:500. 2001. 10. 18.

Törökbálint, Tópark, Schako. 1. Az 1. objektum felülnézete és metszete. 2. A 2. objektum – vaskori? sír–

Az IMMORENT ALPHA (ELIN) területe (hrsz. 3301/28) a lelőhely nyugati részén található. Az építkezés és a vele párhuzamosan zajló feltárás 2001 januárjától júniusáig tartott. Az ásatás során 13 régészeti objektum került elő, a terület északi és középső részén. A déli részen nem voltak objektumok, a középső részen pedig kisebbek, jelentéktelenebbek voltak. Az északi részen – méreténél és leletanyagánál fogva – a 4. és 5. sz. gödör említendő meg, melyeket az irodaépület géppel ásott pillérialapjai részben tönkretettek.

2001-ben a lelőhely három pontján végzett feltárások újabb adatokkal szolgáltak a késő bronzkor–kora vas- kor idején itt virágzó település életéről. Az ez évben feltárt objektumok közül kiemelendő a kút és a zsugorított temetkezés, valamint a nagyméretű ház az állatcsontokkal.

MARÓTI ÉVA

285. Törökbálint határa

(Pest megye) U, Ró?, Kö?

2001. március és április hónapokban a Nemzeti Autópálya Rt. megbízásából terepbejárást végeztünk az M0 autópályán M5–M1 autópályák közti, 31 km hosszúságú szakaszán. A terepbejárásra a meglévő autópályánál bővítése, illetve az 51-es út és az M5 autópálya közötti új nyomvonal szakasz tervezése miatt volt szükség.

A Törökbálinti Állami Gazdaság területén részben bolygatott, neolitik és valószínűleg római kori település nyomait (M0 PM 012 sz. lh.), valamint egy talán középkori település és út (M0 PM 011) nyomait találtuk meg.

Munkatársak: Terei György, Endrődi Anna, Horváth M. Attila, Szilas Gábor, Reményi László, Horváth L. András, Kovács Eszter, Magyar Károly, Lassányi Gábor, Kárpáti Zoltán, Busi György, Zsidi Paula.

BENCZE ZOLTÁN

286. Üllő, 5. sz. lelőhely

(Pest megye) Sza, N

Az M0-ás autópályán Pest megyei szakaszának építését megelőző régészeti feltárás során a leendő M0 és 4-es számú, Vecsést és Üllőt elkerülő főút csomópontjának feltárását kezdtük meg. 2001. augusztus 13. és november 15. között kb. 70 000 m²-t tártunk fel.

A területen közel 2200 objektumot tártunk fel teljesen. Egy késő szarmata–hun kori telep és egy, a telep- nél valamivel korábbi szarmata temető részletét tártunk fel. A telepen talált fazekaskemencék és a rendkívül nagy mennyiségű, kevés típusba osztható kerámia (korongolt, szemcsés fazekak) fazekastelep meglétére utalnak. A telep É-i szélén három fazekaskemencét tártunk fel. Az egyik (100. obj.) szokatlanul nagy méreteivel (átmérője: 190 cm, mélysége 230 cm), és rendkívül nagy és mély két munkagödörrel tűnt ki. A bontás során nyilvánvalóvá vált, hogy a kemencét többször megújították (ol-

dalát és tüzelőnyílását háromszor tapasztották ki), és két munkagödört két egymást követő periódusban használták. A rostély az utolsó fázisban a vastagon kitapasztott falra támaszkodott, tartószerkezetet (oszlopot vagy osztófalat) nem találtunk. A kemence betöltésében előkerült egy agyaggal körbetapasztott kődarab, amely eredetileg, a szerkezet korai fázisában része lehetett a tartószerkezetnek. Egy másik fazekaskemence (103. obj.) négy- szögletes volt, rostélya és a rostélyt tartó oszlop (amely egy agyaggal betapasztott kőre támaszkodott) tökéletesen megőrződött. Egy téglalap alakú munkagödör csatlakozott hozzá.

Hat-hét további esetben került elő sütőkemence, általában nagyobb gödörbe beleépítve. Változatos építési technikákat figyeltünk meg. A kemencék hőszigetelő rétegében cserepek, de sok esetben agyagsalak (elsalakosodott agyagdarabkák?) kerültek elő. A feltárt telepobjektumok döntő többsége azonban gödör: főleg méhkas, vagy tölcsér alakú, trapéz, trapéz metszetű hulladékgödrök és tárolóvermek. A gödrök közül kiemelhető a 907. és a 920. számú, mindkettőnek hengeres oldalát 20–25 cm vastag agyagtapasztás borította. De előkerült több nagyméretű, eredetileg nyilván anyagnyerő helyként szolgáló gödörkomplexum is, amelyekben rengeteg kerámia, vörösre átégett paticsos omladék, sok állatcsont volt.

28 félig földbe mélyített ház és egy felszíni épület került elő. Az épületeknek csak kisebb részében volt tűzhely, illetve kemence. A felszíni (vagy alig leemélyített) építmény többrétegű padlószintjének csak egy részletét tártuk fel cölöp- és karólyukakkal. A házak rendszerint téglalap, illetve közel négyzet alakúak, a hosszten- gelynél található oszlogödrök alapján szelemenés nyereg- tetőjük volt, egyéb szerkezeti elemre pedig helyenként számos karólyuk utal. Aljuk rendszerint tapasztott vagy lejárt. Egy esetben találtunk a házhoz tartozó kemencét. Néhány esetben még tisztázásra vár, hogy az épület emberi hajlék vagy gazdasági építmény volt-e.

Közel 40 árkot találtunk, köztük a települést kerítő vagy tagoló, sőt valószínűleg vízelvezető árkot is. Van- nak négy- és hatszögletes formába rendeződő, de nyílegyenes, több száz méter hosszan végigfutó árokformák is. Némelyik funkciója egyelőre ismeretlen.

Négy esetben találtunk a településen emberi vázat. A 693. trapéz metszetű gödör fenekén fiatal nő DK-i tájolású, hátton nyújtott végtagokkal fekvő váza, néhány üveg- és korallgyöngyökből álló nyakláncsal. A szintén aláhajló oldalú 959. számú gödörben, 25–30 cm-rel a fenék fölött felnőtt férfi K–DK-i tájolású, félig jobb oldalán fekvő váza feküdt melléklet nélkül. A 782. objektumban, szabályos sírgödörben férfi nyújtott váza került elő, oldalán vaskéssel, vállán vastárggyal, derekán pénzzel. A 2200. objektumban, egy csaknem szabályos, enyhén trapezoid sírgödörben, a telep gödrei között egy DK–ÉNy-i tájolású férfi(?)sír került elő. Vállánál vasfi- bula, lábánál szemcsés, korongolt kis fazék.

A 649. gödörben két kutyavázat (egyik hiányos) bon- tottunk ki.